

EVALUACIJA PROGRAMA OSPOSOBLJAVANJA OSOBA S MENTALNOM RETARDACIJOM ZA SAMOZASTUPANJE U PODRUČJU SAMOPOŠTOVANJA

MARIJA BILIĆ*, DANIELA BRATKOVIĆ*, BRANKO NIKOLIĆ*

Primljeno: travanj 2003.

Prihvaćeno: lipanj 2003.

Izvorni znanstveni rad

UDK: 376.4

Pojavom filozofije inkluzije i socijalnog modela dolazi do značajnih promjena u odnosu društva prema osobama s teškoćama, pa tako i osobama s mentalnom retardacijom. Ovim promjenama značajno je doprinio i pokret samozastupanja koji se smatra jednim od najzanimljivijih i najpozitivnijih pokreta današnjice. Zaživljavanjem filozofije inkluzije i u našim uvjetima pokazala se potreba za osposobljavanjem osoba s mentalnom retardacijom za samozastupanje i njihovim uključivanjem u život društvene zajednice. Cilj ovog rada bio je evaluacijom eksperimentalnog programa osposobljavanja za samozastupanje utvrditi učinkovitost njegove primjene u radu s odraslim osobama s mentalnom retardacijom u području samopoštovanja. Posebni ciljevi bili su usmjereni na utvrđivanje razlike u razini samopoštovanja među skupinama ispitanika. Prva skupina ispitanika veći dio života provela je u instituciji i deinstitutionalizirana je neposredno prije inicijalnog ispitivanja. Druga skupina ispitanika živi u vlastitim obiteljima. Komponentnim modelom analize promjena na uzorku ispitanika opisanom skupom kvantitativnih varijabli utvrđen je statistički značajan napredak u postignućima obje skupine ispitanika. Analizom varijance i robusnom diskriminacijskom analizom utvrđene su, i u inicijalnom i u finalnom stanju, statistički značajne razlike u svim područjima mjerenja među skupinama ispitanika.

Ključne riječi: samozastupanje, samopoštovanje, mentalna retardacija, program, evaluacija

Uvod

U svojoj hijerarhijskoj koncepciji potreba Maslow (1982.) definira potrebu za samopoštovanjem kao potrebu za stabilnim, čvrsto formiranim vrednovanjem i poštivanjem sebe i za poštivanjem od strane drugih. O tome u koliko smo mjeri uspješni zadovoljiti ove potrebe ovisiti će i razina našeg samopoštovanja. Dagnan i dr. (1999) pak ističe važnost socijalne komparacije za samopoštovanje. Festinger (1954) socijalnu komparaciju definira kao aktivan proces u kojem vrednujemo sebe uspoređujući se s drugima. Negativna socijalna komparacija će utjecati na samopoštovanje kada se pojavi u području života koje je osobi vrlo važno i kada nema drugog izvo-

ra u procjenjivanju vlastite vrijednosti (Oatley i dr. 1985; Champion i dr. 1995). Identificiran je velik broj faktora koji služe za odbijanje utjecaja negativne socijalne komparacije (Swallow i dr. 1988). Tako posjedovanje velikog broja socijalnih uloga i osobina koje služe kao izvor vlastite vrijednosti, djeluje kao zaštita od utjecaja negativne komparacije. Osobe s mentalnom retardacijom često imaju manje prilike razviti veći broj socijalnih uloga i vrijednih osobina i možda su zato manje sposobne zaštititi se od utjecaja negativne socijalne komparacije. Tako su za osobe s mentalnom retardacijom negativne socijalne komparacije češće i one zbog odsutnosti zaštitnih faktora, mogu imati značajan utjecaj na njihovo samopoštovanje.

* Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu